

Ο ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΣ

Λ'

ἑξόριστος εἰς τὸν ἄξενον βράχον τῆς Ἀγίας Ἑλένης, ὁ μέγας Κορσικανὸς ἔγραφεν εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματά του» :

«Ἡ Ἑλλὰς ἀναμένει ἓνα ἐλευθερωτὴν. Αὐτὸ θὰ ἀπετέλει ἐν ὥραϊον στέμμα δόξης. Θὰ ἀνεγράφετο τὸ ὄνομά του εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα μετὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἐπαμεινώνδου. Ἴσως δὲν ἀπείχον πολὺ ἀπὸ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ σχεδίου τούτου. Ὅταν, κατὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείαν μου, ἔφθασα εἰς τὰς ὄχθας τῆς Ἀδριατικῆς, ἔγραψα πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν ὅτι εἶχα μπροστὰ στὰ μάτια μου τὸ βασίλειον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.»

Ἡ τοιαύτη ὁμολογία ἀποδεικνύει ὅτι διὰ μίαν στιγμὴν ὁ Ναπολέων ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ τοιοῦτον ἐνδιαφέρον του δὲν ἀπέρρεε βεβαίως ἀπὸ ἁλτρουϊστικὰ αἰσθήματα ἀπελευθερωτικῶν σχεδίων, ἀλλ' ἀπὸ κατακτητικὸν πόθον, ἀποτελοῦντα μικρὸν μέρος τοῦ κοσμοκρατορικοῦ ὀνείρου του. Οὐδὲν ἦττον, ἂν μετεβάλλετο εἰς πραγματικότητα τὸ σχέδιον τοῦτο, θὰ ἀπετέλει σωτηρίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι θὰ ἐδιώκοντο τοῦ ἐδάφους τῆς οἱ τύραννοι, βραδύτερον δέ, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ναπολεοντίου Αὐτο-

κρατορίας, αἱ μεγάλαι Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ ἐπαναρρίψουν τὴν Ἑλλάδα εἰς τοὺς τουρκικοὺς ὄνυχας, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην θὰ ἀνεκλήρυττον αὐτὴν εἰς ἴδιον βασίλειον ἀπὸ τοῦ 1815, καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ ἀπολευθέρωσίς της χωρὶς τὴν αἵματοχυσίαν καὶ τὸν ὀλεθρον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ὁ Βοναπάρτης, ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου τοῦ εὐρισκόμενος, κατενόησεν ὅτι δὲν τοῦ ἤρκουν αἱ νίκαι τῆς Ἰταλίας ὅπως ἀνέλθῃ ἐκεῖ ὅπου ἤδη ὠνειροπόλει. Ἡ ἀνήσυχος καὶ τολμηρὰ διάνοιά του ἐξήτει κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην μίαν πολεμικὴν ἐπιχείρησιν ἱκανὴν ὅπως τοῦ προσδώσῃ νέαν αἵγλην καὶ συμπληρώσῃ τὴν δόξαν του. Καὶ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του πρὸς τὴν χώραν τῶν ὑπερόχων ἀναμνήσεων, τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἄλλως τε φωναὶ ἐκκλήσεως ἤρχοντο πρὸς τὸν μέγαν στρατηλάτην.

Οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν τραγικὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ὁρλώφ μετὰ δυσκολίας ἔδιδον πίστιν εἰς ὑποσχέσεις ξένων περὶ ἀπολευθερώσεώς των. Ἄλλ' ὁ Βοναπάρτης εἶχεν ἀναφανῆ εἰς τὸν ὀρίζοντα ὡς φαινόμενον, ὡς ὁ ἀγαθὸς ἄγγελος ὁ φέρων τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς δυναστευομένους. Διὰ τοῦτο, παρ' ὅλην τὴν πικρὰν τοῦ παρελθόντος πείραν, ἐδοκίμασαν οἱ ὑπὸ τὴν δουλείαν στενάζοντες Ἕλληνες μίαν ἐνδόμυχον ἐλπίδα καὶ ἀπὸ τὸν Κορσικανὸν στρατηλάτην ἐξήρτησαν τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ προαιωνίου αὐτοῦ πόθου, θεωροῦντες πλεόν αὐτὸν ὡς τὸν μέλλοντα ἀπελευθερωτὴν των.

Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, κηρυττούσης ἀρχὰς καταδικαζούσας τὴν τυραννίαν, οἱ Ἕλληνες ἔστρεψαν εὖελπι βλέμμα πρὸς τὴν Γαλλικὴν Δημοκρατίαν.

«Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις, γράφει ὀρθῶς ὁ ἱστορικὸς Μένδελσον-Βαρθόλδης, εἶχε κλονίσῃ τὴν ἰσχὴν τῶν Τούρκων». Ὁ δὲ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἀνωμολόγει ὅτι «ἡ Ἐπανάστασις τοῦ ἀνοιξε τὰ μάτια.»

Καὶ αὐτὸς ὁ Κοραῆς, μαθὼν τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον, παρὰ τὸν φύσει σκεπτικτικὸν χαρα-

κιῆρα του, ἐνθουσιάζεται καὶ ἐκ Παρισίων, ὅπου ἔμενε, ἐκδίδει ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Ἀτρόμητος ὁ Μαραθώνιος» τὸ «Πολεμιστήριον Σάλπισμα» τοῦ 1801 πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐθελοντὰς τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὴν στρατιὰν τοῦ Βοναπάρτου καὶ πρὸς ὅλον τὸν Ἑλληνισμόν. Ἀπεπειράθη δὲ κυρίως ὅπως διὰ τοῦ ἔργου τούτου ἐπιτύχῃ μίαν Γαλλο-ἐλληνικὴν σύμπραξιν ἐν Ἀνατολῇ.

«Διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, ἀδελφοὶ — ἔγραφε μεταξὺ τῶν ἄλλων — μὴν ἀφήνωμεν νὰ μᾶς φύγῃ τὰς χεῖρας ὁ ἀρμόδιος οὗτος καιρὸς, τὸν ὁποῖον προσφέρει εἰς τῶν Γραικῶν τὸ γένος ἢ ἄλλωσις τῆς Αἰγύπτου. Ὅσοι εὗρίσκεσθε εἰς Αἴγυπτον μιμηθῆτε τὰς ἀνδραγαθίας τῶν Γάλλων... Ὅσοι δὲ εὗρίσκεσθε διεσκορπισμένοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, μέρος μὲν δράμετε μὲ προθυμίαν καὶ γοηγορότητα εἰς τὴν Αἴγυπτον διὰ νὰ αὐξήσετε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀδελφῶν σας. Ὑπερηστήσατε τοὺς Γάλλους μὲ προθυμίαν... Βοηθήσατε μὲ τὰ καράβια, μὲ τὰς χεῖρας, μὲ τὰς καρδίας σας, μὲ τὴν ζωὴν σας αὐτήν, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, τοὺς φίλους τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, εἰς τὴν παντελεῖ τῆς Αἰγύπτου κατάσχεσιν, τῆς ὁποίας ἡ ἐλευθερία εἶναι τῆς Ἑλλάδος ὅλης κοινὴ σωτηρία... Τὸ δὲ λοιπὸν μέρος μείνετε εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξωπλισμένοι καὶ ἔτοιμοι νὰ δεχθῆτε τοὺς ἐλευθερωτὰς τῆς Ἑλλάδος Γάλλους καὶ τοὺς φίλους τῶν Γάλλων καὶ συμμάχους, τοὺς στρατιώτας τοῦ κραταιοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας, κληρονόμου τῆς δόξης καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν ἀειμνήστων αὐτοῦ προπατόρων... Ὅλοι ὅσοι μὲ τὸ λαμπρὸν ὄνομα τῶν Ἑλλήνων δοξάζεσθε, βάλετε καλὰ εἰς τὸν νοῦν σας ὅτι ἀφ' ὅσας δυστυχίας δύναται νὰ πάθῃ ὁ ἄνθρωπος ἡ πλεον ἀπαρηγόρητος εἶναι ἡ δουλεία. Πολεμήσατε λοιπόν, ὦ μεγαλόψυχα καὶ γενναῖα τέκνα τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, ὅλοι ὁμοῦ ἐνωμένοι τοὺς βαρβάρους τῆς Ἑλλάδος τυράννους.»

Τὸ Πολεμιστήριον τοῦτο σάλπισμα διέδοσεν ὁ Κοραῖς πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ Ἑλληνας, προσπαθῶν δι' αὐτοῦ ὅπως τοὺς ἐλκύσῃ εἰς ἐθελοντικὴν κατάταξιν παρὰ τῷ στρατῷ τὸν ὁποῖον ἡτοίμαζεν ὁ Ναπολέων διὰ τὴν τολμηρὰν κατὰ τῆς Αἰγύπτου ἐκστρατείαν.

Διόλου δὲ ἀπίθανον νὰ εἶχε προσοικειωθῇ μετὰ τοῦ Ναπολέοντος ὁ Κοραΐς πρὶν ἢ δημοσιεύσῃ τὸ θούριον τοῦτο πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἄλλως ὁ μέγας διδάσκαλος τοῦ Γένους δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὸν Ναπολέοντα. Ἀπεναντίας οὗτος τὸν ἐξετίμα καὶ εἶχεν ἀναθήσῃ μάλιστα αὐτῷ τὴν Γαλλιστὶ μετάφρασιν τῶν ἔργων τοῦ Στράβωνος.

Ἄλλ' ἡ ἐπιχείρησις τῆς Αἰγύπτου ἐγκατελείφθη σχεδὸν ἐν τῇ ἀρχῇ της, διότι αἱ ἐσωτερικαὶ ἀνωμαλίαι τῆς Γαλλίας ἐκάλουν τὸν Ναπολέοντα εἰς τὸ Παρίσι, ὅπου τὸν ἀνέμενεν ἡ δόξα, ἡ ὁποία μετ' οὐ πολὺ τὸν ἀνεβίβασεν εἰς τὸν Αὐτοκρατορικὸν θρόνον. Καὶ οὕτω διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς Αἰγύπτου ἐσβέσθη ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Κοραΐ καὶ ὅλων ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος.

*
* *

Ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ πίστις αὕτη ἔδει νὰ κυριεύσουν περισσότερο παντὸς ἄλλου τὸν Ρήγαν Φεραῖον, τὸν ἐνθουν κήρυκα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους. Ἀπὸ τὴν Βιέννην ὅπου εἶχεν ἐγκατασταθῇ κατὰ τὸ 1793 ἐμάνθανε τὰς νίκας τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ συνέλαβε τὴν ἰδέαν ὅπως ἐνεργήσῃ ἵνα διὰ τοῦ Βοναπάρτου ἐλευθερωθῇ ἡ πατρίς του.

Καὶ ἤρchiσε τὰς συνεννοήσεις του κατ' ἀρχὰς μὲ τὸν ἐν Βιέννῃ Γάλλον πρεσβευτὴν Μπερναρντότ, θέλων ὅπως κανονίσῃ τὰς λεπτομερείας τοῦ κινήματος τὸ ὁποῖον ὠργάνωνεν. Ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν φιλίαν τοῦ Βοναπάρτου ὁ Ρήγας ἐμηχανεύθη ἐν σχέδιον ἀπλοῦν ὅσον καὶ εὐφυνές, τὸ ὁποῖον ἀφηγείται ὁ Χρ. Περραιβός, ὁ βιογράφος καὶ συνεργάτης τοῦ Ρήγα, ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ ὁποίου ἀρυσόμεθα τὰς σχετικὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἐντούτοις μεταγενέστεροι ἱστορικοὶ προσεπάθησαν νὰ ἀποδείξουν σφαλεράς¹.

¹ Τὸ ἀξιόπιστον του Περραιβοῦ τίθεται ἔτι μᾶλλον ἐν ἀμφιβολίᾳ μετὰ τὰ ἐσχάτως ἀνευρεθέντα ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖφ τῆς Βιέννης τέως ἄγνωστα ἔγγραφα, σχετικὰ μὲ τὴν σύλληψιν τοῦ Ρήγα, περὶ τῶν ὁποίων ἔκαμεν ἀνακοίνωσιν ὁ κ. Κ. Ἀμαντος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν τὴν 26 Μαΐου 1827.

Μὲ ξύλον ἀπὸ δάφνην φρυομένην εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ, ἐγγὺς τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, παρήγγειλε καὶ τοῦ κατεσκευάσαν ταμβακοθήκην, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν εἰς τὸν Βοναπάρτην μαζὶ μὲ ἐπιστολὴν ἐξηγοῦσαν τὴν προέλευσιν τοῦ δώρου, συμβολίζοντος τὰς δάφνας τὰς ὁποίας ὁ Κορσικανὸς ἔδρεπε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν Ἰταλίᾳ.

Ἡ πρωτοτυπία τοῦ δώρου ηὔχαριστησε τὸν Βοναπάρτην, ὅστις τοῦ ἀπῆντησε μὲ ἐνθαρρυντικὴν εὐγένειαν. Ὁ Ρήγας τότε ἐπελήφθη τῆς εὐκαιρίας, ὅπως τοῦ ἐκθέσῃ τὴν ἀθλίαν τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν καὶ «παρακαλέσῃ τὴν γενναίαν καὶ ἰσχυρὰν Γαλλίαν ὅπως ἐλευθερώσῃ τὴν κλασικὴν αὐτὴν χώραν.»

«Ἡ συμπάθεια καὶ ἡ μεγαλοψυχία, ἀφηγεῖται ὁ Περραιβός, ἴσως δὲ καὶ συμφέρον τι πολιτικὸν ἐπίσης, διέθεσαν καλῶς τὸν Βοναπάρτην πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τοῦθ' ὅπερ ἔδωκεν εἰς τὸν Ρήγαν ἀγαθὰς ἐλπίδας, ἐνισχυθείσας ὅταν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βενετίας ὁ Βοναπάρτης ἐνθυμήθῃ τὰς ὑποσχέσεις του καὶ ἐκάλεσε τὸν Ρήγαν εἰς Βενετίαν».

Δύναται τις νὰ φαντασθῇ τὴν χαρὰν τοῦ πατριώτου τούτου, ὅστις ἐφραντάζετο ἐγγιζουσαν τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ ὀνείρου του. Μαζὶ μὲ τὸν φίλον του Περραιβὸν ἀνεχώρησε διὰ Τεργέστην, ὁπόθεν θὰ μετέβαινον εἰς Βενετίαν. Ἀλλὰ τὴν ἐσπέραν τῆς ἐκεῖ ἀφίξεώς του, καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο ὅπως ἐπισκεφθῇ τὸν Γάλλον πρόξενον Brechet καὶ συνεννοηθῇ μαζὶ του περὶ τοῦ ἀσφαλεστέρου τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον θὰ διήρχετο τὴν Ἀδριατικὴν, εἰς αὐστριακὸς ἀξιωματικὸς ἐστάλη εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐρωτᾷ Γερμανιστί:

— Ποῖος ἀπὸ τούτους δύο εἶναι ὁ Ρήγας;

— Ἐγώ! ἀπῆντησεν οὗτος Γερμανιστί.

— Ποῦ πηγαίνετε;

— Ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα μου.

Οἱ συνοδεύοντες τὸν ἀξιωματικὸν στρατιῶται ἠρεύνησαν τὰς ἀποσκευάς του καὶ εἶρον ἐνοχοποιητικά, κατὰ τὴν γνώμην των, ἔγγραφα καὶ ἀντίτυπα τῶν θουρίων αὐτοῦ ἀσμάτων. Διὰ νὰ μὴ ἐνοχοποιηθῇ ὁ σύντροφός του, ὁ Ρήγας ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ:

— “Ολα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς ἐμὲ ἀποκλειστικῶς. Δὲν ἔχω ἄλλους συνεργάτας. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, παραμελῶν τὰ ἰδιωτικά μου συμφέροντα, ἀφωσιώθην εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀτυχοῦς πατρίδος μου. Διὰ τοῦτο κατέφυγα εἰς τὴν φιλελευθέραν, φιλάνθρωπον καὶ φιλελληνικὴν αὐτὴν χώραν, τὴν Αὐστρίαν (!) ὅπου, χωρὶς νὰ θίξω τὰ τοῦ Κράτους νόμιμα, ἔγραψα πράγματα ἐπωφελεῖ εἰς τὸ ἔθνος μου. Τώρα ποὺ διὰ προδοσίας εὐρίσκομαι εἰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως δὲν δύναμαι ν’ ἀμφιβállω οὐδ’ ἐπὶ στιγμὴν ὅτι ὁ φιλάνθρωπος Αὐτοκράτωρ δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἐλευθερίαν ἐνὸς ἀρχαίου καὶ ἐνδόξου ἔθνους, ὑφισταμένου τόσας δοκιμασίας. Ἄλλ’ ἀνᾶπατῶμαι, τίποτε δὲν μὲ τρομάζει. Ὁ θάνατός μου θὰ ὠφελήσῃ τὴν πατρίδα μου περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωὴν μου!

Ὁ Ῥήγας ἠπατᾶτο βασιζόμενος εἰς τὰ φιλάνθρωπα καὶ φιλελληνικά (!) αἰσθήματα τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τῆς Κυβερνήσεως μιᾶς χώρας αἰείποτε μισελληνικῆς. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Βιέννης δὲν τοῦ συνεχώρησεν ὅτι εὐρίσκετο εἰς συνεννοήσεις μὲ τὸν μέγαν ἐχθρόν της, τὸν Ναπολέοντα, ἐναντίον τοῦ καλυτέρου της φίλου, τοῦ Σουλτάνου. Ἀπὸ τῆς 6 Ἰανουαρίου 1798 ὁ Ῥήγας ἐρρίπτετο εἰς τὴν φυλακὴν ὡς ὁ ἔσχατος τῶν κακούργων. Ἡ Πύλη πᾶσαν κατέβαλε προσπάθειαν ὅπως λάβῃ εἰς χεῖρας τῆς τὸν Ῥήγαν, ὅστις μαθὼν τὴν ἐπικειμένην μεταφορὰν τοῦ εἰς τὰς φυλακάς Βιέννης ἀπεπειράθη ν’ αὐτοκτονήσῃ, πληξίας δι’ ἐγχειριδίου τρεῖς τὴν κοιλίαν του. Ἄλλ’ ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ του καὶ μετεφέρθη εἰς τὰς φυλακάς τῆς Βιέννης μαζὶ μὲ τοὺς συλληφθέντας ἤδη ἄλλους συνεργάτας του.

Ὁ ἐν Σεμλίνῳ ἀνταποκριτὴς τοῦ Παρισινοῦ «Μηνύτορος» (ἔτος 1798 φύλλον 271) περιγράφει ὡς ἑξῆς τὸ ἀνωτέρω γεγονός:

«Εἶδομεν τοὺς Ἕλληνας διερχομένους ἀπὸ τὴν πόλιν μας. Ἦσαν δεμένοι ἀνὰ δύο καὶ συνοδεύοντο ἀπὸ εἴκοσι τέσσαρας στρατιώτας, δύο δεκαεῖς, ἕνα ἀνώτερον ἀξιωματικὸν καὶ ἕνα πολιτικὸν ὑπάλληλον. Ψυχὴ τοῦ κινήματος ἦτο ὁ Ῥήγας, ἐνθουσιώδης μέχρι παραφορᾶς διὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς ἀτυχοῦς πατρίδος του... Ὀλίγον πρὸ τῆς συλλήψεώς

του, ὡς κάποιον προαίσθημα νὰ τὸν εἰδοποιεῖ, ἐγκατέλειπε τὴν Βιέννην, ἀλλὰ συνελήφθη εἰς Τεργέστην, ὅπου καὶ ἀπεπειράθη ν' αὐτοκτονήσῃ. Ἀλλὰ τὸ χέρι ἐπρόδωσε τὴν θέλησιν καὶ τὸ πλῆγμα δὲν ἦτο θανατηφόρον.

«Τώρα εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ὀκτῶ Ἑλλήνων οἵτινες συνελήφθησαν καὶ ἐκ τῶν ὁποίων πέντε θὰ παραδοθοῦν εἰς τὴν Πύλην, οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς, καθὼς Αὐστριακοὶ ὑπῆκοοι, κατεδικάσθησαν εἰς ἰσόβια δεσμά...»

Ὑπείκουσα εἰς τὰς ἐπιμόνους αἰτήσεις τῆς Τουρκίας ἡ Αὐστριακὴ Κυβέρνησις παρέδωσε τὸν Ρήγαν Φεραῖον καὶ τοὺς συντρόφους του εἰς τὸν Πασᾶν τοῦ Βελιγραδίου ὅπως τοὺς ἀποστείλῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ' ὁ Τοῦρκος διοικητής, μαθὼν ὅτι οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ρήγα εἶχον καταλάβῃ ὅλας τὰς θέσεις τὰς ἀγούσας εἰς τὴν τουρκικὴν πρωτεύουσαν μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως τὸν ἀπελευθερώσουν, ἀπέφρασσε νὰ τὸν θανατώσῃ ἐκεῖ. Καὶ εἰς τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην φυλακὴν τοῦ Βελιγραδίου ὁ πρωτομάρτυς τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας ἐστραγγαλίσθη ἀναφωνῶν τὸ προφητικόν:

— Ἔτσι πεθαίνουν τὰ παλληκάρια! Ἀρκετὸν σπóρον ἔσπειρα! Θαρσῇ ὥρα ποὺ τὸ Ἕθνος μου θὰ δρέψῃ τὸν γλυκὺν καρπὸν!

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Βιέννης ἐδέχθη δι' ἐπισήμου ὁδοῦ τὰς εὐχαριστίας τῆς Πύλης διὰ τὴν ἀκατονόμαστον πρᾶξιν τῆς συλλήψεως καὶ παραδόσεως τοῦ Ἑλλήνος ἥρωος.

Ἀλλ' ἐνῶ ὁ χριστιανικώτατος Αὐτοκράτωρ ἀντήλλασσε φιλοφρονήσεις μυσαρὰς μετὰ τοῦ Ἀσιάτου τυράννου θέτων οὗτος τὴν βάσιν τῆς πολιτικῆς τοῦ μισελληνισμοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Μέττερνιχ κατόπιν ἐμελλε ν' ἀνυψώσῃ εἰς μανίαν καταδιώξεως κατὰ τῶν ἀτυχῶν Ἑλλήνων, διαρκούσης τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Ἑλληνισμὸς σύμπας ἐφοικία ἐξ ἀποτροπιασμοῦ ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ Αὐστριακοῦ κοκουργήματος καὶ μία φωνὴ ὑφοῦτο ἐκ Παρισίων: ἡ διαμαρτυρία τοῦ Κοραΐ, καταρωμένου τὸν Αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος χωρὶς οἶκτον παρέδιδεν εἰς τὸν τύραννον τῆς Ἑλλάδος ὀκτῶ Ἑλληνας, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν «δουλείαν» καὶ ἐξώρκιζε τοὺς Ἑλληνας τοὺς ἐμπορευο-

μένους εἰς τὴν Τεργέστην «ὅπως ἐγκαταλείψουν τὴν πόλιν τοῦ ἀγνώμονος καὶ μισέλληνος Αὐτοκράτορος».

Καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ἐνεθουσιάσθη καὶ ἤλπισεν ἐπὶ στιγμὴν εἰς τὸν Ναπολέοντα τὸν ὁποῖον ἀπεκάλει «θεὸν τοῦ πολέμου». Ὅτε εὗρίσκετο εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὅπως ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του, ὁ ἐκεῖ ἀρχηγὸς τῶν ῥωσικῶν στρατευμάτων (1805) τὸν ἐκάλεσε, καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι «ὁ Αὐτοκράτωρ τὸν διέταξε νὰ παραδεχθῇ εἰς τὴν δούλευσιν ὅσοι θέλουν νὰ ἔμβουν καὶ νὰ ὑπάγουν νὰ κυπήσουν τὸν Ναπολέοντα. Τοῦ ἀποκρίνομαι: «Ὅσον διὰ τὸ μέρος μου δὲν ἔμβαίνω εἰς δούλευσιν. Τί ἔχω νὰ κάμω μὲ τὸν Ναπολέοντα;...»

Ὁ νοῦς τοῦ Κολοκοτρώνη δὲν ἤθελε νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντος, διότι ἀπ' αὐτὸν ἤλπιζε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του. Καὶ ἀνέλαβε τὸ σχέδιον ὅπως ἐκθίεσθαι εἰς τὸν Ναπολέοντα τὴν ἐπιθυμίαν του. Ἴδου πῶς ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος τὸ γεγονός:

«Ἐρχόμενος ὁ Ἀλῆ Φαρμάκης εἰς τὴν Ζάκυνθον (1809), ἀπεφασίσαμεν νὰ ὑπάγομεν εἰς τὸ Παρίσι διὰ νὰ εὕρωμε τὸν Βοναπάρτε καὶ ἐπήγαμε εἰς τοὺς Κορφουὺς καὶ ὁ τότε διοικητὴς Δονζελὸτ μᾶς ἐμήνυσεν λέγοντάς μας ὅτι: «Μείνετε ἐδῶ καὶ ἐγὼ γράφω καὶ θέλετε ἔχει ἀποκρίσιν, μόνον ἡμεῖς νὰ κάμωμε τὸ σχέδιον ἕως ὅτου νὰ ἔλθῃ ἡ ἀπόκρισις τοῦ Αὐτοκράτορος». Τὸ σχέδιο ποῦ ἐκάμαμε μὲ τὸν Δονζελὸτ ἦτο τὸ ἀκόλουθο: νὰ μᾶς δώσῃ 500 κανονιέρους μὲ φουστάνελαις ἐνδεδυμένους, 500 Ἑλληνας ὅπου εὗρισκοντο εἰς τὴν Γαλλικὴν δούλευσιν καὶ μᾶς ἔδωκε γρόσια διὰ νὰ στρατολογήσωμε εἰς τὴν Τσαμουριά ὅπου ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ἐπεράσαμεν εἰς τὴν Τσαμουριά καὶ ἐκάμαμε 3000 μισθωτοὺς Τσάμιδες καὶ ἤλθαμε εἰς τὴν Πάργα καὶ τοὺς ἐμβαρκαρήσαμε διὰ τὴν Ἀγία Μαύρα. Ἡ σύναξις ἔμελλε νὰ γίνῃ εἰς τὴν Ἀγία Μαύρα καὶ Ζάκυνθον. Ἐπέρασα μὲ 600 εἰς τὴν Ἀγία Μαύρα.»

Ἄλλ' ἢ ἀπόπειρα ἐματαιώθη διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Ζακύνθου ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν καὶ τὸ σχέδιον ἀπέτυχεν.

«Διὰ τρεῖς ἡμέραις καὶ νύκτες, ἐπιλέγει, ἐγὼ ὁ Ἀλῆ Φαρμάκης καὶ ὁ Δονζελοτ μ' ἓνα γραμματικὸν ἐκάμαμε τὸ σχέδιο αὐτὸ καὶ προετοιμάσαμεν ὅσα ἔμελλαν νὰ γίνουν.»

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εὐκρινῶς φαίνεται ὅτι μεταξὺ Κολοκοτρώνη καὶ Βοναπάρτου δὲν ἐπῆλθεν οὐδεμία ἄμεσος συνεννόησις καὶ προσέγγισις, οὕτω δὲ αἱ ἐλπίδες τοῦ γέρου τοῦ Μωριᾶ ἐματαιώθησαν.

Οὐχὶ καλυτέραν τύχην ἔλαβε τὸ διάβημα τῶν Μανιατῶν πρὸς τὸν θριαμβευτικὸν τῆς ἡμέρας στρατηλάτην.

Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης, οἵτινες οὐδέποτε ἠθέλησαν νὰ ὑποταχθῶν εἰς τὸν κατακτητὴν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πρῶτοι πάντοτε ἐτάνυσαν τὰ πτερὰ πρὸς τοὺς οὐρανούς τῆς ἐλευθερίας, μαθόντες ὅτι εἷς Γάλλος στρατηγὸς ἐθριάμβευεν ἐν Ἰταλίᾳ ὡς ἐλευθερωτὴς τῶν ἀδυνάτων καὶ τῶν καταδυναστευομένων, ἀνεθάρρησαν ἀμέσως καὶ συνέλαβον τὸ σχέδιον ὅπως δι' αὐτοῦ ἐπιδιώξουν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἔσπευσαν λοιπὸν ν' ἀποστείλουν πληρεξούσιον πρὸς τὸν Βοναπάρτην, ὅπως καλέσουν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Ὁ ἀπεσταλμένος οὗτος τῶν Μανιατῶν ἔφθασεν εἰς Τεργέστην καθ' ἣν στιγμήν ὁ Γάλλος στρατηγὸς ἦτο σοβαρῶς ἀπησχολημένος μὲ τὴν καταδίωξιν τῶν ἡττημένων Αὐστριακῶν στρατευμάτων, μετὰ τὰς αἱματηρὰς ἐν Ἰταλίᾳ μάχας. Ἠναγκάσθη λοιπὸν ὅπως ἐγκαταλίπῃ τὴν ιδέαν νὰ συναντηθῇ μὲ τὸν Βοναπάρτην καὶ ἠρκέσθῃ νὰ ἐπιδώσῃ τὸ ὑπόμνημα τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐτοιμάσῃ ἐξ ὀνόματος τῶν συμπατριωτῶν τοῦ Μανιατῶν εἰς τὸν Γάλλον πρόξενον Μιλάνου ἵνα τοῦ τὸ μεταβιβάσῃ.

Ὁ Βοναπάρτης, ἐπανελθὼν θριαμβευτὴς εἰς τὸ Μιλάνον, ἀνέγνωσε τὴν πρόσκλησιν τῶν Μανιατῶν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ περιεχομένην Ἑκθισιν περὶ τοῦ καλυτέρου τρόπου καθ' ὃν ἡ Ἑλλὰς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Ὁ Βοναπάρτης ἔσπευσε νὰ ἀναγγεῖλῃ τοῦτο εἰς τὴν Γαλικὴν Κυβέρνησιν μὲ ἑγγραφον του, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεκάλει

τοὺς Μανιάτας «ἀληθινὸν λαὸν καταγόμενον ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας, κατοικοῦντα τὴν χερσόνησον ἐφ' ἧς κεῖται τὸ ἀκρωτήριο Μαλέας».

Ταυτοχρόνως ἔστειλεν εἰς τοὺς Μανιάτας ἀπάντησιν εἰς τὴν ὁποίαν ἔλεγεν ὅτι οἱ Γάλλοι, καὶ ἰδιαιτέρως αὐτός, εἶχον μεγάλην ἐκτίμησιν «διὰ τὸν μικρὸν ἀλλὰ γενναῖον λαὸν τῆς Μάνης, ὁ ὁποῖος μόνος ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Εἰς πᾶσαν παρουσιασθησομένην περίστασιν οἱ Γάλλοι θέλουν παρὰσχῆ αὐτῷ πάντοτε δείγματα τῆς προστασίας των καὶ θὰ φροντίσουν ἰδιαζόντως διὰ τὰς οἰκίας των καὶ τοὺς κατοίκους των.»

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐτελείωσε μὲ τὴν ἀκόλουθον φράσιν:
«Οἱ Μανιάται εἶναι οἱ ἀντάξιοι ἀπόγονοι τῆς Σπάρτης, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν λείπει ὅπως φανοῦν περίφημοι ὥσάν τινες προγόνους των παρὰ ἐν πεδίον εὐρυτέρας δράσεως». (Ἐπιστολὴ 30 Ἰουλίου 1797).

Τὴν ἀπάντησιν δὲ ταύτην διεβίβασεν εἰς τοὺς Μανιάτας ὁ Ναπολέων διὰ τοῦ Δήμου Στεφανόπολι.

Ἐνῷ εὐρίσκετο εἰς Μιλάνον ὁ Κορσικανὸς νικητὴς, εἰς ἄλλος Κορσικανός, ἀλλὰ καταγόμενος ἐκ Μάνης, ὁ Δῆμος Στεφανόπολις, ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἐπιφορτισμένος μὲ μίαν ἐπιστημονικὴν (κατ' ἐπιφάνειαν τοῦλάχιστον) ἀποστολὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ μέρους τοῦ Γαλλικοῦ Directoire.

Ὁ Στεφανόπολις εἶχε συλλάβει τὴν ιδέαν νὰ πείσῃ τὸν Βοναπάρτην ὅπως ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος εἰς τὰ ἐν Λονδίνῳ ἐκδοθέντα βραδύτερον «Ἀπομνημονεύματα» του ὅλας τὰς ἐπὶ τούτῳ ἐνεργείας του.

Ὁ Βοναπάρτης τὸν ἐκάλεσεν εἰς δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ τῶν ἄλλων παρευρέθησαν ἡ σύζυγός του Ἰωσηφίνα, ὁ υἱός της Εὐγένιος καὶ οἱ Γάλλοι στρατηγοὶ Ὠζερὼ καὶ Μπερτιέ.

Κατὰ τὸ δεῖπνον, λόγου γενομένου περὶ τοῦ ταξιδίου

τοῦ Στεφανόπολι ὁ στρατηγὸς Ὡζερὼ ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν ὅπως ἴδῃ τοὺς Ἑλλήνας ἐλευθέρους καὶ προσέθηκε :

— Πρέπει νὰ πᾶμε, στρατηγέ μου, μέχρις ἐκείνων ὅπως ἀποκαταστήσετε τὴν Δημοκρατίαν των !

Ὁ Βοναπάρτης ἐμειδίασε χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ. Ὁ Ὡζερὼ ἐνθαρρυνθεὶς ὕψωσε τὸ κύπελλον καὶ εἶπεν :

— Εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας !

Μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ Βοναπάρτης ἐπῆρε κατὰ μέρος τὸν Στεφανόπολιν καὶ τοῦ ἀνέθηκεν ὅπως μαζὶ μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπασχόλησίν του ἐν Ἑλλάδι φροντίσῃ νὰ ἐξετάσῃ κατὰ βάθος τὴν θέσιν τῶν Ἑλλήνων, τὰ μέσα τῆς ἀμύνης των, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ τοῦ δώσῃ καμμίαν ῥητὴν διαβεβαίωσιν περὶ τοῦ σκοποῦ του ὅπως τοὺς συνδράμῃ.

— Ἴσως, θὰ ἰδῶ... ἤρκεσθι νὰ τοῦ εἴπῃ. Δὲν ἦλθεν ἀκόμῃ ἡ ὥρα !

Ὁ κρυψίνους στρατηγὸς δὲν συνήθιζε νὰ ὁμιλῇ πολὺ οὐδὲ νὰ διατυμπανίζῃ τὰ σχέδιά του εἰς τὰς τριόδους πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς των.

Πρὸ τοῦ ἀναχωρήσῃ ὁ Δῆμος Στεφανόπολις ἀπὸ τὸ Μιλάνον ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Βοναπάρτην πέντε χιλιάδας φράγκων καὶ τὰς ἀκολουθοῦς δύο ἐπιστολάς :

Γαλλικὴ Δημοκρατία

Ἐκ τῆς *Ἀπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον, τὴν 12 Θερμιδόρου τοῦ Ε'* ἔτους τῆς Δημοκρατίας (31 Ἰουλίου 1797).

Βοναπάρτης, ἀρχιστράτηγος τῆς Ἰταλίας.

πρὸς τὸν πολίτην Στεφανόπολι :

«Θὰ μεταβῆτε, πολῖτα, εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀγκῶνος. Ἐκεῖθεν θὰ ἐπιβιβασθῇτε τῆς κορβέτας, ἥ ὁποία ἐπλευσεν ἐκ Κερκύρας καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωσα διαταγὴν ν' ἀναχωρήσῃ ἀμέσως.

»Μόλις φθάσῃτε εἰς Κέρκυραν θὰ ἰδῇτε τὸν ἐκεῖ διοικητὴν στρατηγὸν Gentili. Θὰ ἀναζητήσῃτε τὰ θαλάσσια φυτά, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον σκοπὸν τῆς ἐκ Παρι-

σίων ἀποστολῆς σας. Ἐκεῖθεν δὲ μεταβῆτε εἰς Ἀλβανίαν καὶ θὰ μείνετε ἡμέρας τινὰς ὅπως λάβητε πληροφορίας περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν πνευμάτων εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

»Ἐκεῖθεν θὰ μεταβῆτε μαζὺ μὲ τὸν πολίτην Arnaud, εἰς τὸν Βέην τῆς Μάνης. Θὰ τοῦ μεταβιβάσῃτε τὰς φιλοφρονήσεις μου καὶ θὰ τοῦ ἐγχειρίσῃτε τὴν ἐσώκλειστον ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν τοῦ μεταφράζετε σεῖς.

»Θὰ μοῦ διαβιβάσῃτε, προτοῦ ἀναχωρήσῃτε ἐκ Κερκύρας, ὅλας τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας θὰ συλλέξετε εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Ἑλλάδος.

Μπουοναπάρτε»

Ἡ ἐσώκλειστος πρὸς τὸν βέην τῆς Μάνης ἐπιστολῇ, γαλλιστὶ καὶ αὐτὴ γραμμένη, ἔλεγεν:

Ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ λαοῦ τῆς Μάνης.

«Πολίτα,

»Ἐλαβον ἐκ Τεργέστης μίαν ἐπιστολὴν ἐν τῇ ὁποίᾳ μοῦ ἐκφράζετε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως φανῇτε χρήσιμος εἰς τὴν Γαλλικὴν Δημοκρατίαν, δεχόμενος τὰ πλοῖα τῆς εἰς τοὺς λιμένας σας. Θέλω νὰ ἐλπίζω ὅτι θὰ τηρήσετε τὸν λόγον σας μὲ τὴν πιστότητα τὴν ἀρμόζουσαν εἰς ἀπόγονον τῶν Σπαρτιατῶν.

»Ἡ Γαλλικὴ Δημοκρατία δὲν θὰ εἶναι διόλου ἀγνώμων ἀπέναντι τοῦ ἔθνους σας. Ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ, θὰ δεχθῶ εὐχαρίστως οἷονδήποτε δὲ ἔλθῃ νὰ μὲ συναντήσῃ ἐκ μέρους σας καὶ δὲν ἐπιθυμῶ ἄλλο παρὰ νὰ ἴδω βασιλεύουσιν μίαν ἀγαθὴν ἀρμονίαν μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν τῶν ἐξ ἴσου φίλων τῆς ἐλευθερίας.

»Σὰς συνιστῶ τοὺς ἐπιφέροντας τὴν ἐπιστολὴν ταύτην οἵτινες εἶνε ὅμοιοι ἀπόγονοι τῶν Σπαρτιατῶν. Ἄν δὲν ἔκαμαν μέχρι τοῦδε μεγάλα πράγματα, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οὐδέποτε εὐρέθησαν ἐπὶ μεγάλου θεάτρου δράσεως. Ἀδελφικοὺς χαιρετισμούς.

(Ὑπογρ.) Μπουοναπάρτε.

Ὁ Δῆμος ἀνεχώρησεν εἰς Μιλάνον συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ἀνεσιὸν τοῦ Νικόλαον Στεφανόπολιν. Μετέβη εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἐπεσκέφθη τὴν Μάνην, ὅπου συνηντήθη μὲ τοὺς διαπρεπεστέρους ἐκ τῶν Μανιατῶν ἀρχηγῶν, διέμεινεν εἰς πλείστας νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἐμελέτησε τὴν κατάστασιν καὶ ἔκαμεν ἐπιδεξίαν προπαγάνδαν πλησίον τῶν συμπατριωτῶν τοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως προετοιμάσῃ τὴν κοινὴν γνώμην ὑπὲρ τοῦ «μεγάλου ἐλευθερωτοῦ τῆς Ἰταλίας» ὅστις ἔμελλε νὰ τοὺς βοηθήσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του δὲν εὔρε τὸν Ναπολέοντα εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἡ δόξα τὸν εἶχεν ὑψώσῃ πλέον ἐπάνω εἰς τὰ πτερὰ τῆς καὶ ὁ νικητὴς τοῦ Μαρέγκο ἐβιάζετο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ Παρίσι ἵνα ἐξετάσῃ τὴν κοινὴν γνώμην καὶ ἴδῃ ἂν ἦτο καιρὸς ὅπως πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδια του. Διότι τὴν στιγμὴν ἐκείνην εὗρίσκετο ἀντιμέτωπος τῆς Κυβερνήσεως τῆς χώρας του, τοῦ Directoire, τὸ ὁποῖον δὲν ἔβλεπε μὲ καλὸν ὄμμα τοὺς θριάμβους τοῦ Ναπολέοντος ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τὴν αὔξουσαν δημοτικότητά του, ἥ ὁποία δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀναβιβάσῃ τὸν Κορσικανὸν εἰς τὸν Γαλλικὸν θρόνον, ἀνατρεπομένης τῆς Δημοκρατίας.

Ὁ Δῆμος Στεφανόπολις κατώρθωσε νὰ συναντήσῃ τὸν Βοναπάρτην εἰς τὸ Παρίσι, ὅτε οὗτος ἦτο ἀπησχολημένος μὲ σχέδια μεγάλα, ὥστε νὰ μὴ ἔχει καιρὸν ὅπως ἀσχοληθῇ μὲ τὴν μικρὰν Ἑλλάδα. Ἐντούτοις ὁ Δῆμος Στεφανόπολις κατώρθωσε νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τοῦ Βοναπάρτου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπέδωκεν ἑκτενὲς Ὑπόμνημα, ὅπου τοῦ ἐξέθηκε τὰ ἐν Ἑλλάδι καὶ τοῦ ὑπεδείκνυε τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

Ὁ Βοναπάρτης ἀπησχολημένος τότε μὲ ἄλλα ζητήματα μεγαλύτερα ἠρκέσθη νὰ τοῦ εἴπῃ:

— Πολὺ καλὰ. Θὰ τὸ διαβάσω μὲ ἐνδιαφέρον καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας θὰ σὲ καλέσω!

Ὁ Στεφανόπολις ἐπερίμενεν ἄλλην ὑποδοχὴν ἐκ μέρους τοῦ Βοναπάρτου, εἶχε μάλιστα ἐτοιμάσῃ καὶ μίαν μακρὰν προσφώνησιν, ἥ ὁποία ὅμως ἔμεινεν ἀνέκδοτος, ἀνευρεθεῖσα μετὰ τῶν χειρογράφων του βραδύτερον, τοῦ Ναπολέοντος

μὴ δώσαντος εἰς αὐτὸν καιρὸν ὅπως τὴν ἀπαγγεῖλη. Πρὸ τοῦ ἀποχαιρετίσει τὸν Βοναπάρτην, τοῦ προσέφερεν ἓν μικρὸν ἄγαλμα τῆς Ἑλευθερίας, τὸ ὁποῖον εἶχε φέρει ἐξ Ἑλλάδος. Δεχόμενος τοῦτο ὁ Βοναπάρτης τοῦ εἶπε :

— Μοιάζει σὰν μίαν ἁγίαν !

— Δὲν ἀπατάσθῃ, ἀπήντησεν ὁ Δῆμος. Εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ ὅλας τὰς ἁγίας !

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸ ἄγαλμάτιον ἐκόσμησε τὸ γραφεῖον τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸ μικρὸ σπιτάκι τῆς rue de la Victoire, ὅπου ἀκόμη κατῴκει.

Εἰς τὸ Ὑπόμνημά του ὁ Στεφανόπολι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔγραφεν :

« Ἡ Ἑλλάς, στρατηγέ, εἶναι ἀξία ἑλευθερίας καὶ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν περιμένει. Ἡ ἡχὴ τῶν καταπληκτικῶν νικῶν σας, ἀφύπνισε τοὺς λαοὺς τούτους ἀπὸ τὸν ληθαργῶδη νόσον τῆς δουλείας... Εἶναι ἔτοιμοι νὰ κάμουν παντοειδεῖς θυσίας ὅπως ἀποτινάξουν τὸν ζυγόν. Ἀλλὰ χωρὶς τὴν παρουσίαν σας, χωρὶς τὴν ὑποστήριξιν μέρους τῶν στρατευμάτων σας, χωρὶς ἓν σημεῖον συγκεντρώσεως, οὗτοι φοβοῦνται νὰ ἐκθέσουν τὸ ἔθνος ὁλόκληρον εἰς γενικὴν σφαγὴν ὑπὸ τὸν θούρειον. » Μαζὺ μὲ τὸ ὑπόμνημα ὑπέβαλε καὶ ἓν « Σχέδιον τοῦ Μωρέως » ὅπου περιέγραφε τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐξέθετο τὰς κυριωτέρας ἐνεργείας αἵτινες, κατὰ τὴν γνώμην του, ἔδει νὰ γίνουν. Αἱ κυριώτεραι τούτων ἦσαν ἡ κατάληψις τοῦ Ἰσθμοῦ μετὰ τῆς πόλεως τῆς Κορίνθου, ὅπως ἐκεῖθεν προχωρήσῃ εἰς τὴν κατάληψιν ὁλοκλήρου τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ Ναπολέων παρέλαβε καὶ αὐτό. Ἀλλὰ παρῆλθον αἱ τέσσαρες ἡμέραι, παρῆλθον μῆνες ὁλόκληροι καὶ ὁ Στεφανόπολις οὐδεμίαν ἔλαβε πρόσκλησιν ὅπως παρουσιασθῇ εἰς τὸν Βοναπάρτην. Τὰ γεγονότα ἐπῆρχοντο μετὰ χειμαρρῶδους ταχύτητος. Ὁ ἀστὴρ τοῦ Κορσικανοῦ ἀνῆρχετο ἱλιγγιωδῶς εἰς τὰ ὕψη ὥστε δι' αὐτὸν ἡ Ἑλλάς νὰ εἶναι πλέον κάτι τι τὸ μικροσκοπικόν. Καὶ ἔτσι ὁ γέρον Στεφανόπολις, ἀπογοητευμένος, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅπου καὶ ἀπέθανε.

Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν ν' ἀπαντήσῃ ὁ Ναπολέων εἰς τὸν Στεφανόπολιν ἀφοῦ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ

Ὑπομνήματος οὗτος ἐπεβιβάζετο εἰς Τουλῶνα ὅπως μεταβῇ εἰς Αἴγυπτον καὶ ἐπιχειρήσῃ τὴν περιφημον ἐκείνην ἐκστρατείαν ἣτις ἐναυάγησεν;

Καὶ ὅμως οὐδέποτε ἐλησμόνει τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἐγράφε πρὸς τὸ Directoire:

« Ἐνθυμοῦνται ἀκόμη εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα τὴν Σπάρτην καὶ τὰς Ἀθήνας. Ἐγὼ ἤδη ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῆς χώρας καὶ ἡ Ἑλλὰς δύναται λαμπρότατα ν' ἀναγεννηθῇ ἐκ τῆς τέφρας της ».

F

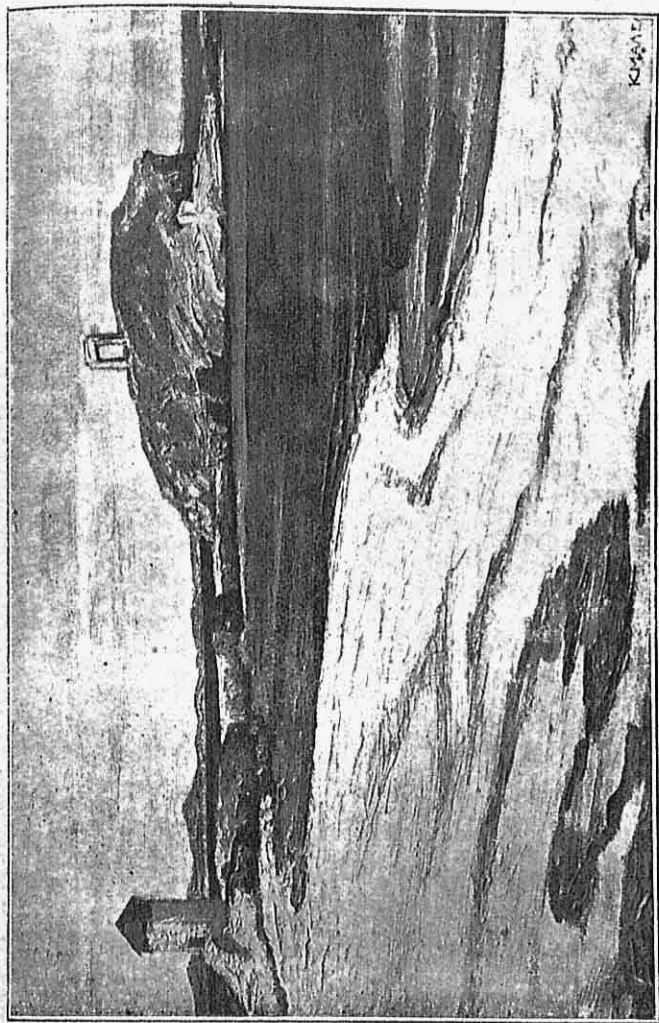
B'

Γεννᾶται ἤδη ἡ ἀπορία: ποῖον ἦτο τὸ σχέδιον τοῦ Ναπολέοντος ἀναφορικῶς μὲ τὴν Τουρκίαν; Ἦθελε τὴν διάλυσιν τοῦ Κράτους τούτου; Δυστυχῶς ἄπειροι τόμοι ἐγράφησαν ὑπὸ διασῆμων ἱστορικῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, χωρὶς νὰ κατορθωθῇ ὅπως δοθῇ σαφὴς καὶ ἀσφαλὴς ἀπάντησις. Καὶ τοῦτο διότι, ὥς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, ὁ Βοναπάρτης δὲν εἶχε καθωρισμένην καὶ σταθερὰν πολιτικὴν ἀπέναντι τῆς Τουρκίας καὶ ἐν γένει τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἀλλ' ἀναλόγως τῶν καθημερινῶν ἀναγκῶν τῆς πολιτικῆς του ὅτε μὲν ὑπεστήριζε τὴν Τουρκίαν, ὅτε δὲ τὴν ἐγκατέλειπεν ἕρμαιον τῆς Ρωσσίας.

Διότι τὴν Τουρκίαν μετεχειρίζετο ἀπλῶς δόλωμα ἵνα σύρῃ τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας εἰς τὰ δίκτυά του, ἐπομένως οὐδέποτε τὴν ὑπελόγισεν ὥς κύριον παρὰ γόντα, ἀρεσκόμενος ὅπως τὴν χρησιμοποιῇ ὥς μέσον καὶ οὐχὶ ὥς σκοπόν.

Διὰ τοῦτο ὅτε μὲν βλέπομεν αὐτὸν ζητοῦντα τὴν διάλυσιν της, ὅτε δὲ ἐπιμένοντα εἰς τὴν διατήρησίν της. Ὁ ἐρευνῶν τὰ « Ἀπομνημονεύματά » του καὶ τὴν ὀγκώδη ἀλληλογραφίαν του εὐρίσκεται πρὸ τοῦ περιέργου τούτου διλήμματος.

Οὕτω κατὰ τὴν ἐν Niemen συνάντησιν του μετὰ τοῦ Τσάρου (1807) ὁ Ναπολέων δεικνύων αὐτῷ διὰ τοῦ δακτύλου ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν Τουρκίαν, καὶ ζητῶν τὴν διάλυσιν της, ἔλεγεν:

Κ. ΜΑΛΕΑ

ΝΑΞΟΣ

— Ἡ κατάκτησις αὕτη θὰ ἦτο ταυτοχρόνως ἔργον φιλανθρωπίας καὶ πολιτισμοῦ. Ἡ παρουσία τοῦ Τούρκου ἀσχημίζει τὴν ἀναγεννηθεῖσαν Εὐρώπην καὶ ἀποτελεῖ μαύρην σελίδα ἐπὶ τῆς ἡπείρου τῆς καταναγασομένης ὑπὸ νέων φώτων.

Τὰς λέξεις ταύτας ἔλεγε τάχα ὁ Ναπολέων μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως σύρῃ εἰς τὴν παγίδα τὸν Ἀλέξανδρον Α΄, ἢ ἀπήχουν τὰ πραγματικά αὐτοῦ αἰσθήματα; Ἀδελφον. Διότι ἡ Ἀνατολικὴ πολιτικὴ τοῦ Ναπολέοντος εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ διπλωματικά του μυστήρια, τῶν ὁποίων τὴν λύσιν οὐδεὶς ἐπέτυχε.

Κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν διαπραγματεύσεων τοῦ Ἑρφουρτ ἔδιδε πρὸς τὸν Ταλερὰν τὰς ἀκολούθους χαρακτηριστικὰς ὁδηγίας:

«Εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα δὲν πρέπει νὰ σπεύδωμεν. Θὰ εἰπῇτε κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ρώσσου πληρεξουσίου ὅτι δὲν γίνεται τίποτε χωρὶς τὴν κοινὴν γνώμην. Ἡ ἀσφάλεια τῶν γειτονικῶν δυνάμεων, τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῆς Ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης, ἑπτὰ ἑκατομμύρια Ἑλλήνων ἀποκτώντων τὴν ἐλευθερίαν, ἰδού ἐν ὠραίῳ πεδίῳ πρὸς ἐπιτέλεσιν φιλανθρωπίας. Σὰς δίδω ἐπ' αὐτοῦ ἀπόλυτον ἐξουσίαν (carte blanche). Θέλω ὅμως νὰ εἶνε φιλανθρωπία μακρινή.»

Μὲ ἄλλους λόγους παρέπεμπε τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα εἰς τὰς Ἑλληνικὰς καλένδας...

Εἰς παλαιότεραν ἐντούτοις ἐποχὴν ἔγραφεν ὁ Ναπολέων πρὸς τὸν Ταλερὰν ἀπὸ τὸ Μιλάνον, ὅπου εἶχεν ἐγκαταστήσῃ τὸ Στρατηγεῖον του (16 Αὐγούστου 1797):

«Εἰς μάτην ἠθέλαμεν ὑποστηρίξῃ τὸ Τουρκικὸν κράτος. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας θὰ ἴδωμεν τὴν πτώσιν του. Ἡ κατάληψις τῶν τεσσάρων τούτων ὠραίων νήσων (τῶν Ἰονίων νήσων) θὰ εἶναι δι' ἡμᾶς μέσον ὅπως τὸ συγκρατήσωμεν ἢ λάβωμεν τὸ μερίδιόν μας. Ὁ φανατισμὸς τῆς Ἑλευθερίας, ὅστις ἀρχίζει ἐξαπλούμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ εἶναι ἰσχυρότερος ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸν φανατισμόν. Ὁ μέγας λαὸς θὰ εὕρῃ περισσοτέρους φίλους ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν».

Κατ' ἐκείνην τὴν περίοδον (1797) δυνάμεθα νὰ ἐκφράσω-

μεν τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ναπολέων ἀπέκλινε μᾶλλον πρὸς τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας, τοῦθ' ὅπερ συνεφώνει ἄλλως τε μὲ τὸ σχέδιον τῆς ἐναντίον τῆς Αἰγύπτου ἐκστρατείας του. Τὴν γνώμην ταύτην ἐνισχύει καὶ ἡ διαβεβαίωσις τοῦ ἐν Παρισίοις Ρώσσου πρεσβευτοῦ Μαρκώφ, ὁ ὁποῖος κατόπιν συνομιλίας του μὲ τὸν Ναπολέοντα «ὅστις ἔβλεπε τὸ Τουρκικὸν κράτος ἐτοιμόρροπον εἰς τρόπον ὥστε μόνον τὰ λείψανά του θὰ ἔμενον πρὸς περισυλλογὴν» προσθέτει εἰς τὴν Κυβέρνησίν του ὅτι «ὅλος ὁ κόσμος συμφωνεῖ πιστεύων, ἡ δὲ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἔχει πραγματικὸν περὶ τούτου φόβον, ὅτι ἡ Γαλλία μελετᾷ καὶ ἐναντίον τοῦ Μωρέως...»

Τὸ τοιοῦτον δὲ ἔλαβεν ἐνίσχυσιν καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος καταλήψεως τῶν Ἰονίων νήσων, ἵτις ἀπετέλει οἶονεὶ ἀρχὴν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ προγράμματός του.

«Ἡ Κέρκυρα, ἔγραφεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ, βασιλέα τῆς Νεαπόλεως, ἔχει τόσην σπουδαιότητα δι' ἐμέ, ὥστε ἡ ἀπώλειά της θὰ ἐπέφερε τρομακτικὸν πλῆγμα εἰς τὰ σχέδιά μου».

Εἰς δὲ τὸν στρατηγὸν Gentili, ἀπεσταλμένον του εἰς Κέρκυραν, ὁ Ναπολέων ἔγραφεν:

«Ἄν οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης ἀποκλίνουν πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν, κολακεύσατε τὴν ἐπιθυμίαν των, μὴ λησμομούντες εἰς τὰς διαφόρους προκηρύξεις τὰς ὁποίας θὰ κάμετε νὰ ὁμιλῇτε περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης.»

Αἱ μεταξὺ Ναπολέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου Α' διαπραγματεύσεις περὶ Τουρκίας, αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ χύσουν φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἀπεναντίας συσκοτίζουν μᾶλλον τοῦτο, διὰ τὸν λόγον ὅτι διαρκῶς ὁ Ναπολέων μετέβαλλε γνώμην καὶ ἔδειξεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραδόξον ἀστάθειαν.

Ἐπανελημμένως ἐγένοντο ἐπίσημοι συνεννοήσεις μεταξὺ Ναπολέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου Α' πρὸς διανομὴν τῆς Τουρκίας. Ἀλλ' ἂν πιστεύσωμεν τὸν ἴδιον τὸν Ναπολέοντα (εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τῆς Ἀγίας Ἐλένης) ἡ Κωνσταντινούπολις ἀπεσόβησε πάντοτε τὴν διανομὴν ταύτην. Ἴδου τί γράφει:

» Ἡδυνάμην νὰ διαμοιράσω τὸ Τουρκικὸν Κράτος μετὰ τῆς Ρωσσίας, διότι περὶ τούτου ἐγίνετο μεταξὺ ἡμῶν σκέψις. Ἄλλ' ἡ Κωνσταντινούπολις διέσωσε πάντοτε αὐτό.

« Ἡ πρωτεύουσα αὕτη ἦτο τὸ μεγαλειότερον ἐμπόδιον, ἀληθῆς πέτρα σκανδάλου. Ἡ μὲν Ρωσσία τὴν ᾗθελεν, ἐγὼ δὲ δὲν ἠδυνάμην νὰ τὴν παραχωρήσω. Ὁ κατέχων τὴν Κωνσταντινούπολιν δύναται νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ κόσμου».

Ὁ Ταλερὰν ἔλεγε κατὰ τὸ 1808 εἰς τὸν Μέττερνιχ συνοψίζων ἐν ὀλίγοις τὴν Ἀνατολικὴν πολιτικὴν τοῦ Ναπολέοντος :

« Ὁ Αὐτοκράτωρ τρέφει δύο σχέδια. Τὸ ἐν βασιζέται ἐπὶ πραγματικῶν βάσεων, τὸ ἕτερον εἶναι μυθιστόρημα. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ διανομὴ τῆς Τουρκίας, τὸ δεύτερον εἶναι μία ἐκστρατεία εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας... Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία θέλουν νὰ μοιρασθοῦν τὴν Τουρκίαν.»

Κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις των πρὸς διανομὴν τῆς Τουρκίας, ἡ Ρωσσία ἔδιδε εἰς τὸν Ναπολέοντα, μαζὶ μὲ ἄλλαι καὶ ὅλην τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα. Ἄλλ' αἱ διαπραγματεύσεις, ἐπανειλημμένως ἀρξάμεναι, οὐδέποτε κατέληξαν εἰς τελικὸν ἀποτέλεσμα, διότι παρουσιαζέτο αἰωνίως ὁ ἄλυτος κόμβος τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

— Τὴν Κωνσταντινούπολιν ; ἀνεφώνει κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ὁ Ναπολέων. Ποτέ ! Αὕτῃ εἶναι ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Κόσμου !

Κατὰ Μάρτιον 1808 ὁ Ναπολέων συγκατετέθη, οὐτῶ τουλάχιστον ἐβεβαίουν, ὅπως δοθῇ ἡ Κωνσταντινούπολις εἰς τὴν Ρωσσίαν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἡ Γαλλία λάβῃ τὰ Δαρδανέλια. Ἄλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Α' ἀπήντησεν εἰς τὸν Γάλλον πρέσβυν :

« Δὲν θέλω νὰ βάλω τὴν χώραν μου εἰς θέσιν δυσχερεστέραν ἀπὸ ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται λόγῳ τῆς γειτνιασεώς της μὲ τοὺς Τούρκους. Ἄν ἔλθῃ ἡ Γαλλία εἰς τὰ Δαρδανέλια θὰ χάσωμεν μᾶλλον παρὰ θὰ κερδίσωμεν.»

Ὅγκώδεις τόμοι ἐγράφησαν πρὸς μελέτην τῆς Ἀνατολικῆς πολιτικῆς τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἰδίως περὶ τοῦ ἂν ᾗθελε πράγματι τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας. Καὶ τέλος οἱ δια-

σημότεροι συγγραφεῖς ἀποφαίνονται ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ σημαντικώτερον «Μυστικὸν τοῦ Αὐτοκράτορος» πρόβλημα ἄλυτον καὶ συγκεχυμένον.

Κατὰ τὴν ἐν Τιλσίτ συνάντησιν τῶν δύο Αὐτοκρατόρων, ὁ Ναπολέον εἶπε: (Ἐπιστολὴ τοῦ κόμητος Ρουμαντζόφ ὑπομινήσκουσα τοὺς λόγους τοῦ Ναπολέοντος ἐν Τελσίτ τὴν 26 Νοεμβρίου 1807. Ἀρχεῖα Πετροπόλεως).

«Εἰς τὸ μέλλον ἐναπόκειται ὅπως ἐπιτύχη τὴν ὀρίμανσιν καὶ περάτωσιν τοῦ ἔργου τούτου. Σήμερον δὲν πρέπει νὰ ἀσχολούμεθα εἰμὴ μόνον περὶ τοῦ πῶς θὰ περιορίσωμεν τὸ Ὀθωμανικὸν ἔδαφος, πῶς θὰ στρέψωμεν πρὸς τὴν Ἀσίαν ἓνα λαὸν ξένον ἀπὰ τὴν Εὐρώπην καὶ πῶς θὰ τοῦ ἀφαιρέσωμεν μερικὰς ἐπαρχίας τὰς ὁποίας βασανίζει ἀκόμη χωρὶς νὰ τὰς κυβερνᾷ πλέον.»

Ἀπὸ τὸν κυκεῶνα τοῦτον τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων ὁδηγίων καὶ γνωμῶν δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἐξαγάγωμεν θετικόν τι συμπέρασμα. Ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ὁ Βοναπάρτης δὲν ἠσθάνετο καμμίαν πραγματικὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς Τούρκους, ἂν πιστεύσωμεν τὸν Champagny, ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις γράφων τὴν 25 Φεβρουαρίου 1808 πρὸς τὸν μαρκήσιον Κωλαϊνκὺρ τοῦ ἔλεγεν ὅτι «ὁ Αὐτοκράτωρ Ναπολέον δὲν ἀγαπᾷ τοὺς Τούρκους διότι τοὺς εὕρισκε βαρβάρους.»

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τῆς ἀποφάσεώς του περὶ ὀριστικῆς διαλύσεως τῆς Τουρκίας ὑπάρχει μεγάλη ἀπόστασις καὶ θὰ ἦτο παράτολμον οἰονδήποτε συμπέρασμα ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ἐν τούτοις ἐκ τῆς μελέτης ὅλων τῶν σχετικῶν πηγῶν θὰ ἠδύνατό τις νὰ συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀσφαλές, ὅτι ὁ Ναπολέον οὐδέποτε συνέλαβε καὶ κατέστρωσεν ὀριστικὸν σχέδιον περὶ Τουρκίας.

*
* *

Χαρακτηριστικαὶ καὶ σχετικαὶ μὲ τὸ θέμα μας, εἶνε αἱ σχέσεις μεταξὺ Ναπολέοντος καὶ Ἀλῆ Πασᾶ. Διότι αἱ σύγ-

χρονοι ὅσον καὶ ἀντίθεται αὐται μεγαλοφυΐαι ἐσχετίσθησαν στενῶς. Ὁ Κορσικανὸς στρατηλάτης, ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου του, ἐπεδίωξε τὴν συνεργασίαν τοῦ τυράννου. Αἱ συνεννοήσεις προσεγγίσεως καὶ φιλίας διεξήγοντο, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ναπολέοντος, ὑπὸ τοῦ Γάλλου διοικητοῦ Κερκύρας. Πρὸς τὸν σκοπὸν μάλιστα τῆς στενοτέρας συμ-πράξεως ἐστάλησαν εἰς Ἰωάννινα καὶ εἰδικοί ἀπεσταλμένοι τοῦ Ναπολέοντος. Καὶ εὗρισκομεν μίαν παράδοξον περίοδον περιέργων ἐρωτοτροπιῶν μεταξὺ Ναπολέοντος καὶ Ἀλῆ Πασᾶ.

Τὴν 10 Νοεμβρίου 1797 ὁ Βοναπάρτης ἔγραφεν εἰς τὸν στρατηγὸν Gentili ἐκ Μιλάνου :

« Ὅφειλετε νὰ τὸν εὐκολύνετε ὅσον δύνασθε. Εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Δημοκρατίας ὅπως ὁ Πασᾶς οὗτος μεγαλώσῃ καὶ νικήσῃ ὅλους τοὺς ἀντιπάλους του ἵνα κατορθώσῃ νὰ γίνῃ ἡγεμὼν δυνάμενος νὰ παράσῃ ὑπηρεσίας εἰς τὴν Δημοκρατίαν. Στείlate ἀξιωματικούς τοῦ Ἐπιτελείου καὶ τοῦ Μηχανικοῦ πρὸς αὐτὸν ὅπως σᾶς θέσουν ἐνήμερον τῆς καταστάσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν ἡθῶν ὁλοκλήρου τῆς Ἀλβανίας ».

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ταλεράν, διπλωματικώτερος τοῦ Βοναπάρτου, δὲν συνεφώνει μὲ τὴν πολιτικὴν ταύτην, ἀλλ' ἔγραφε τὴν 9 Μαρτίου 1798 σχετικῶς μὲ τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας :

« Χρειαζεται μεγάλη προσοχὴ μὲ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος συνενώνει μαζὶ μὲ ρῶτα ἥκιστα συνήθη δι' ἓνα Μουσουλμάνον, πνεῦμα πονηρὸν καὶ χαρακτηρὰ φιλόδοξον. »

Ἡ ὀρθοτάτη καὶ διπλωματικωτάτη αὕτη γνώμη φαίνεται ἐπιδράσασα ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος. Διότι βραδύτερον ἔγραψε πρὸς τὸν στρατηγὸν Μπερτιέ, συνιστῶν αὐτῷ ὅπως « μὴ πέσῃ θῦμα τῆς πονηρίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ μὴ προβῇ εἰς οὐδεμίαν διπλωματικὴν διαπραγματεύσειν ἢ ἄχρηστον πολυλογίαν, ἀλλὰ νὰ προχωρῇ βραδέως. »

Ὁ πονηρὸς τύραννος ἔλεγεν ἀπεναντίας εἰς τὸν ἐν Ἠπίρῳ ἀντιπρόσωπον τῆς Γαλλίας, τὸν γνωστὸν ἱστοριογράφον Πουκεβίλ, μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν πονηρίαν :

— Θέλω νὰ εἶμαι φίλος καὶ θεράπων τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἂν μὲ διώξῃ ἀπὸ τὴν πόρτα θὰ ξαναμπῶ ἀπὸ τὸ παράθυρο!

Καὶ πράγματι ἐπανειλημμένως ἠπίστησε πρὸς τὸν Ναπολέοντα καὶ πάλιν συνεφιλιώθη καὶ πάντοτε ἐξεμεταλλεύετο μὲ πονηρίαν αὐτόν. Καὶ μίαν ὥραίαν πρωΐαν ἐπετέθη κατὰ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων παρασχών καταφανῆ ἀπόδειξιν τῆς κακοπιστίας του.

Ὁ πανοῦργος Ἀλῆς ἐπωφελεῖτο ἐπιδεξιότατα τῆς Ἀγγλογαλλικῆς ἀντιζηλίας καὶ ἀντιθέσεως συμφερόντων ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει καὶ ἐν γένει ἐν τῇ Μεσογείῳ ὅπως ἐπανξάνῃ τὴν δύναμίν του ἐκμεταλλευόμενος ὅτε μὲν τὴν Γαλλικὴν ὅτε δὲ τὴν Ἀγγλικὴν ἐπιρροήν. Ἡ ἀφήγησις τῶν σχέσεών του μετὰ τοῦ Ναπολέοντος ἀπετέλεσε τὸ θέμα ἐνὸς θαυμασίου συγγράμματος τοῦ Γάλλου διπλωμάτου A. Borpe (L'Albanie et Bonaparte) χύνοντος πλήρες φῶς ἐπὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου ζητήματος.

*
* *

Ἐφ' ὅσον ἀνυποῦτο καὶ ἐδοξάζετο ὁ Ναπολέων ἐπὶ τοσοῦτον ἐλθισμόναι τὴν μικράν του Ἑλλάδα. Ἡ διαρκὴς καὶ αἱματηρὰ διαπάλη του μεθ' ὅλων τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, οἵτινες διημφισβήτουν καὶ προσεπάθουν εἰς μάτην νὰ ἐκμηδενίσουν τὰς κοσμοκρατορικὰς αὐτοῦ βλέψεις, τὸν ἀπερρόφα ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ μὴ ἐνθυμῆται πλέον τὰ νεανικά του σχέδια καὶ νὰ παύσῃ ἐρωτοτροπῶν μὲ τὴν Ἀνατολήν.

Ἐν τούτοις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπανήρχετο εἰς τὸν νοῦν του ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ στιγμὴν. Οὕτω κατὰ τὸ 1801 μία κορβέτα τοῦ Γαλλικοῦ στόλου ἔφθασεν εἰς τὸ Γύθειον φορτωμένη μὲ πολεμεφόδια, τὰ ὅποια ὁ Ναπολέων, ἐνθυμηθεὶς τὰς παρακλήσεις τῶν Μανιατῶν, τοὺς ἀπέστελλεν ὅπως χρησιμοποιηθοῦν φυσικὰ κατὰ τῶν τυράννων των.

Ἐπίσης, κατόπιν μεταβάσεως εἰς Παρισίους καὶ παρουσιάσεως εἰς τὸν Ναπολέοντα τοῦ Χρ. Περραιβοῦ, ὁ Βονα-

πάρτης απέστειλλεν εἰς Πάργαν, κατὰ τὸ 1802, πολεμεφρόδια διὰ τοὺς Σουλιώτας. Τὰ γεγονότα ὅμως ταῦτα, ἐπεισοδιακὰ καὶ ὅλως ἀσήμαντα, δὲν εἶναι ἀρκετὰ ὅπως ἀποδείξουν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κορσικανοῦ διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἄλλ' ἂν μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ναπολέων, κυριευθεὶς ἀπὸ τὸ μέγα τῆς κοσμοκρατορίας ὄνειρον καὶ παρασυρθεὶς ἀπὸ τὴν δίνην πρωτοφανῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τολμημάτων, ἐλησμόνησε τὴν Ἑλλάδα, ἐν τούτοις οὐδεμία ἀπομένει ἀμφιβολία ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θριαμβευτικοῦ σταδίου του ὁ μέγας Κορσικανὸς συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ἀποσπάσεως τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγόν.

Ἀναχωρῶν διὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Αἰγύπτου παρήγγελλε πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν ὅπως τοῦ στείλῃ εἰς Αἴγυπτον Ἑλληνικὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα:

«Γνωρίζω, ἔγραφεν, ὅτι ὑπάρχουν τοιαῦτα στοιχεῖα, διότι τὴν στιγμὴν ταύτην τυποῦται ὁ Ξενοφῶν, καὶ δὲν θὰ ἦτο μεγάλη ἀπώλεια ἂν ἐπιβραδυνθῇ ἡ ἐκτύπωσις του κατὰ τρεῖς μῆνας.»

Διότι τὸ σχέδιον τοῦ Ναπολέοντος ἦτο ὅπως, ἀφοῦ νικήσῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον, στραφῇ πρὸς κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας ταυτοχρόνως, ἵνα ἐκεῖθεν προχωρήσῃ εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Εὐρώπης ὁλοκλήρου. Ἄλλ' ἡ ἀποτυχία τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐκστρατείας ἐματαίωσε τὸ σχέδιον τοῦτο. Βραδύτερον ὅμως, ὅταν ἐξόριστος καὶ ἐγκαταλελειμμένος εἰς Ἀγίαν Ἑλένην ὁ γίγας ἀνεπόλει μετ' ἄλλους τὸ παρελθόν, οὐχὶ σπανίως ἀνεμνήσθη τὴν Ἑλλάδα, ὥς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν Ἀπομνημονευμάτων του, ὡσεὶ μετανοῶν διότι παρέλειψε τὴν πραγματοποίησιν ἐνὸς καθήκοντος πρὸς τὴν μητέρα τῆς Ἑλευθερίας.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

